

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2016|014 VAN 11 FEBRUARI 2016

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN CAFE GAMBRINUS IN LEUVEN, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 18 JANUARI 2016

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 11 februari 2016 volgende advies uit:

1. De VCOE ontving op 18 januari 2016 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming als monument van café Gambrinus in Leuven. De VCOE vindt het positief dat een uitgebreid dossier voor advies werd voorgelegd aan de commissie. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming met name (a) het ministeriële besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakingsplan en (d) het beschermingsvoorstel.
2. De commissie erkent de erfgoedwaarde van café Gambrinus. Dit café-etablisement situeert zich op de begane grond van de panden ‘Schippershuis’ en ‘In ’t Oude Woud’. Deze werden als ensemble in 1929 ontworpen. De bouw van de panden kaderde in de wederopbouw van de Grote Markt na de Eerste Wereldoorlog. In de periode voor de verwoesting van de Grote Markt huisde café Gambrinus reeds elders op de markt. Het interieur van de ‘oude’ Gambrinus met eikenhouten lambriseringen, spiegel, toog en glazenkast, lederen banken en zeventien geschilderde taferelen werd geïntegreerd in het nieuwe pand. Het ensemble van gebouw en café-interieur bleef sinds zijn ontstaan in de vroege jaren 1930 quasi ongewijzigd.

De commissie ondersteunt aldus artikel 1 van het ministerieel besluit waarin de bescherming van café Gambrinus als monument wordt vastgelegd. De commissie gaat tevens akkoord met de voorgestelde afbakening.

Wat betreft de lijst van cultuurgoederen heeft de commissie een aantal bedenkingen. De lijst omvat de gecapitonneerde, lederen zitbanken langsheen de muren, de tafels met marmeren inleg en gietijzeren onderstel, alsook de houten stoelen met spijlenleuning. De waardstelling van deze elementen is in het inhoudelijk dossier zeer beperkt. Daarbij aansluitend merkt de commissie op dat de lusters en pendelarmaturen – in tegenstelling tot de tafels en stoelen – niet zijn opgenomen in de lijst van cultuurgoederen. In het beschermingsbesluit worden deze evenwel omschreven als erfgoedelementen die deel uitmaken van het cafémeubilair in laat 19de-eeuwse stijl: *“rechthoekige tafeltjes met gietijzeren onderstel en marmeren inleg, stoelen met decoratieve spijlenleuning, lusters en pendelarmaturen met bolmotief.”*

De commissie vraagt aldus de erfgoedwaarde van deze interieurelementen verder te onderbouwen.

3. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de artistieke, architecturale, culturele en sociale waarde die de bescherming verantwoordt.

De commissie merkt op dat uit de beschrijving van de artistieke waarde niet blijkt dat het interieur met 19de -eeuws houtsnijwerk en geschilderde wandtaferelen werd overgeplaatst vanuit de ‘oude’ Gambrinus. De commissie vraagt de beschrijving van de artistieke waarde op dit punt aan te vullen.

De commissie vindt het positief dat de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen, die zowel het exterieur als het interieur van het monument typeren, uitvoerig beschreven worden. De commissie suggereert evenwel nog enkele aanvullingen die de kwaliteit van het ministerieel besluit ten goede kunnen komen:

- De commissie merkt op dat uitsluitend het exterieur van de verdiepingen boven het café wordt beschreven. Het is niet duidelijk of en welke erfgoedwaarden hier verder aanwezig zijn. Hoewel de bescherming in de eerste plaats gericht is op het behoud van het café, meent de commissie dat het interessant zou zijn de verdiepingen kort te beschrijven in functie van mogelijke aanpassingen in de toekomst (zie ook par. 5 en 7). Hetzelfde geldt voor de achtergevel die eveneens niet beschreven wordt, maar wel binnen de afbakening valt.
 - In de beschrijving van het exterieur is er sprake van de gevelbrede beglaasde ijzeren benedenluifel aan de zijde van de Grote Markt. De commissie merkt op dat de luifel een recente toevoeging is en geen erfgoedwaarde heeft. De commissie vraagt dit te verduidelijken in de beschrijving van de erfgoedkenmerken.
 - In de beschrijving van het interieur is er sprake van een neorenaissance-glazenkast met spiegelende achterwand die op een recentere bar-/koelkast geplaatst werd. Deze recente bar-/koelkast heeft geen erfgoedwaarde. Dit dient dan ook duidelijk in de beschrijving aangegeven.
4. De beheersdoelstellingen voor het te beschermen monument zijn opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. De bescherming beoogt het behoud van het café-etablisement en het bijbehorende interieur in situ. Om de instandhouding te garanderen wordt het volledige gebouwenensemble beschermd. De commissie ondersteunt dit maar benadrukt evenwel dat interne wijzigingen van de kelder- en bovenverdiepingen in functie van hedendaags (woon)comfort in de toekomst mogelijk moeten blijven, zolang zulke werkzaamheden geen negatieve impact hebben op de erfgoedwaarden en het uitzicht van het exterieur en het café-interieur op de begane grond. In functie daarvan vraagt de commissie eventuele behoudenswaardige interieurkenmerken en -elementen op de verdiepingen te beschrijven (zie par. 3).
 5. Artikel 4 van het ministerieel besluit gaat in op de voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het te beschermen monument. De commissie gaat akkoord met de opgesomde voorschriften.
 6. Artikel 5 geeft een overzicht van de toelatingsplichtige handelingen aan het te beschermen monument. Deze worden onderverdeeld in handelingen aan het exterieur en aan het interieur. De commissie gaat akkoord met de opgesomde toelatingsplichten. Wat betreft de toelatingsplichten voor het interieur vraagt de commissie evenwel in het beschermingsbesluit te verduidelijken dat deze alleen van toepassing zijn op het interieur van de begane grond. Zoals reeds aangegeven meent de commissie immers dat interne wijzigingen (zoals het bepleisteren en schilderen van binnenmuren, het vervangen van binnenschrijnwerk en het wijzigen van de planindeling) van de kelder- en bovenverdiepingen mogelijk moeten blijven. Indien uit de beschrijving van de verdiepingen alsnog blijkt dat zich daar behoudenswaardige interieurkenmerken en -elementen bevinden, kan daarvoor een beperkte lijst met toelatingsplichten worden opgenomen.
 7. Tot slot wenst de commissie nog een opmerking te formuleren bij het inhoudelijk dossier. De commissie merkt op dat momenteel ook de voorlopige bescherming als stadsgezicht van de Grote Markt met omringende bebouwing wordt voorbereid. Café Gambrinus valt binnen de

voorgestelde afbakening van dat stadsgezicht. De commissie vraagt dit in het inhoudelijk dossier toe te lichten.

8. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van café Gambrinus.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter